

**Etelä-Suomen metsien
monimuotoisuuden toimintaohjelma
2008–2016 (METSO II)**

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 (METSO)

Toimintaohjelman keskeisiä teemakokonaisuuksia ovat

- suojelualueverkoston toimivuuden, tehokkuuden ja edustavuuden parantaminen;
- talousmetsien monimuotoisuuden lisääminen;
- tietopohjan parantaminen; ja
- koulutuksen, neuvonnan, viestinnän ja yhteistoiminnan kehittäminen.

METSON tavoitteet ja lähtökohdat

METSON tavoitteet

- pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja
- vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys vuoteen 2016 mennessä.

Tavoitteeseen päästään

- parantamalla suojelualueverkostoa;
- ylläpitämällä ja kehittämällä talousmetsien luonnonhoitoa;
- parantamalla tietopohjaa sekä
- metsä- ja ympäristöorganisaatioiden yhteistoiminnalla, metsänomistajien neuvonnalla, metsäammattilaisten koulutuksella ja viestinnällä

Toimintaperiaatteet ja rahoituslähteet

- METSO:n toimenpiteet perustuvat
 - (i) tarkoituksenmukaiseen keinovalikoimaan;
 - (ii) metsänomistajien vapaaehtoisuuteen;
 - (iii) kustannustehokkuuteen; ja
 - (iv) täyden korvauksen periaatteeseen.
- METSO on osa KMO2015:tä
- METSO:n toimenpiteet rahoitetaan pääosin valtion varoin

Metsien monimuotoisuuden kannalta merkittäviä elinympäristöjä ovat:

- lehdot
- runsaslahopuustoiset kangasmetsät
- pienvesien lähimetsät
- puustoiset suot ja soiden metsäiset reunat
- metsäluhdat ja tulvametsät
- harjujen paahdeympäristöt
- maankohoamisrannikon monimuotoisuuskohteet
- puustoiset perinnebiotoopit
- kalkkikallioiden ja ultraemäksisten maiden metsäiset elinympäristöt
- muut monimuotoisuudelle merkittävät metsäiset kalliot, jyrkänteet ja louhikot

Metsien monimuotoisuuden kannalta elinympäristöjen erityisiä ominaisuuksia ovat:

- lahopuu: lahot maapuut, pökkelöt, kelot, pystypuut, kolopuut, tuulenkaadot
- kookkaat ja vanhat lehtipuut: haavat, koivut, raidat, pihlajat
- jalot lehtipuut
- palanut järeä puuaines
- lehtoisuus, korpisuus, lähteisyys, tihkuisuus, luhtaisuus ja lettoisuus
- pohjavesivaikutus, kalkkivaikutus, ravinteinen kallioperä
- luonnontilainen tai ennallistamiskelpoinen vesitalous; sekä
- puuston erirakenteisuus, latvusaukkoisuus

Elinympäristöjen turvaamiseksi

- asetetaan työryhmä, jossa viimeistellään luonnontieteelliset valintaperusteet käytännön ohjeiksi ja laaditaan niille alueelliset painotukset vuonna 2008; sekä
- laaditaan elinympäristökohtaiset toteuttamisohjelmat, annetaan vuosittaiset tavoitteet ympäristökeskuksille ja metsäkeskuksille sekä seurataan vuosittain suojelutavoitteiden toteutumista.
- vastuutaho: ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö

Luonnonsuojelualueiden elinympäristöjen ennallistaminen ja luonnonhoito

- hoidetaan ja ennallistetaan elinympäristöjä nykyisillä ja uusilla suojelualueilla siellä, missä toimenpiteet selvästi lisäävät monimuotoisuutta
- luodaan valtakunnallinen ohjeisto ja toimintamalli kustannustehokkuuden lisäämiseksi, seurannan järjestämiseksi ja riskien hallinnan varmistamiseksi
- vastuutaho: ympäristöministeriö

Suojelualueverkoston kehittäminen

- luonnonsuojelulain nojalla rahoitettavat keinot tähtäävät kohteiden pysyvään tai pysyväisluonteiseen suojeluun (pysyvät tai hitaasti kehittyvät luonnonarvot)
 - (i) yksityinen luonnonsuojelualue (omistus säilyy)
 - (ii) määräaikainen suojelualue (omistus säilyy)
 - (iii) myynti valtiolle luonnonsuojelualueeksi
- metsänomistajan ja valtion (ympäristökeskus) välinen sopimus

Suojelualueverkoston kehittäminen

- jos suojelu toteutetaan määräaikaisella sopimuksella, alueen käyttö jatkuu sopimuksen päättyessä metsänomistajan haluamalla tavalla
- suojelualueiden perustamisehdotuksia metsiinsä voivat tehdä kaikki muut metsänomistajaryhmät kuin valtio
- vapaaehtoisesti tarjottuja luonnonsuojelualueita toteutetaan 96 000 - 190 000 hehtaaria vuoteen 2016 mennessä; määrärahatarve 500 - 960 M€
- vastuutaho: ympäristöministeriö

Monimuotoisuuden turvaaminen yksityisissä talousmetsissä

1) Luonnonhoitosuunnitelma (KEMERA)

- tilakohtaiseen metsäsuunnitelmaan sisällytetään metsänhoito- ja hakkuukohteiden lisäksi METSO-kohteet ja niiden hoitosuunnitelma (=luonnonhoitosuunnitelma)
- maastotöistä aiheutuvat lisäkustannukset korvataan kokonaan metsänomistajalle

Monimuotoisuuden turvaaminen yksityisissä talousmetsissä

2) Luonnonarvojen kauppa (KEMERA)

- (i) luonnonarvosopimus (= metsätalouden ympäristötuki + luonnonarvokauppa)
- (ii) metsäluonnon hoitohanke
 - määräaikaista
 - kohde jää aina metsänomistajan omistukseen
 - metsänomistajan ja valtion (metsäkeskus) välinen sopimus

Monimuotoisuuden turvaaminen yksityisissä talousmetsissä

(i) Luonnonarvosopimus

- metsänomistaja sitoutuu ylläpitämään tai lisäämään luontoarvoja luonnontieteelliset valintaperusteet täyttävässä metsikössä
- kun sopimuskausi päättyy, alueen käyttö jatkuu metsänomistajan haluamalla tavalla.

Monimuotoisuuden turvaaminen yksityisissä talousmetsissä

(ii) Luonnonhoitohanke

- metsäluonnon hoitohankkeita myös usean tilan yhteishankkeina
- usean tilan luonnonhoitohanke edellyttää metsänomistajien välistä yhteistyötä
- otetaan huomioon luonnonarvojen lisäksi myös luonnonhoitoalueen metsätaloudellinen käyttö.

Monimuotoisuuden turvaaminen yksityisissä talousmetsissä

Metsäluonnon hoitohankkeita ovat muun muassa:

- kivennäismaiden muuttuneiden tai hoitoa tarvitsevien elinympäristöjen kunnostus ja hoito;
- suoluonnon monimuotoisuuden turvaaminen puustoisilla suotyypeillä;
- paahde-elinympäristöjen hoito ja karukkokankaiden luonnonhoito;
- monimuotoisuutta edistävä kulotus ja luonnonkuloalueiden monimuotoisuuden turvaaminen; ja
- monimuotoisuutta turvaavien laajojen säästöpuuryhmien jättäminen.

Monimuotoisuuden turvaaminen yksityisissä talousmetsissä

- lisätään yksityismetsissä monimuotoisuutta turvaavia kohteita 82 000 – 173 000 hehtaaria vuoteen 2016 mennessä; määrärahatarve 130 - 190 M€
- selvitetään vuoden 2008 aikana METSON rahoituskeinojen aiheuttamat KEMERAn muutostarpeet
- selvitetään vuoden 2008 aikana miten em. kustannuksia voidaan korvata myös muissa kuin yksityisten omistamissa metsissä

- vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö

Metsälainsäädännön muutostarpeita

- tarkistetaan metsän hyönteis- ja sienituhojen torjuntaa koskevaa lainsäädäntöä vioittuneiden havupuiden poistamisen kynnyksarvojen osalta.
- selkeytetään hyönteis- ja sienituhojen torjuntaa koskevan lain ja metsälain välistä suhdetta monimuotoisuuden osalta: lahoppuun lisäämistoimenpiteillä ei vaaranneta metsien terveyttä
- vastuutaho: maa- ja metsätalousministeriö

Yhteistoimintaverkosto

- metsänomistajien yhteistyöhön perustuvissa yhteistoimintaverkostoissa metsien suojelu, hoito, virkistyskäyttö ja yritystoiminta ja muu käyttö sovitetaan yhteen
- verkoston ei tarvitse koostua toisiinsa rajoittuvista metsistä eikä se edellytä yhtenäistä rajattua aluetta
- ei aseta velvoitteita tai rajoitteita siitä pois jääneille metsänomistajille
- monimuotoisuuden turvaamiseen käytettävissä kaikki METSON rahoitusmahdollisuudet

Luonnonarvojen kaupan organisointi ja yhteistyö

- ympäristökeskukset ja metsäkeskukset laativat vuosittain yhteisen ”ostoslistan”
- alueellisten painotusten mukaan kohdennetut tarjouspyynnöt alueen kaikille metsänomistajille tietyn elinympäristötyypin tai rakennepiirteen esiintymisalueella, nykyisten suojelualueiden läheisyydessä tai yhteistoimintaverkostojen alueella
- ympäristö- ja metsäviranomaisten paikkatietojärjestelmiä voidaan henkilötietosuojalaki huomioiden käyttää hyödyksi alueellisten painopisteiden ja tarjouspyyntöjen kohdentamisessa

Yhteenveto

- vanhat suojeluohjelmat toteutetaan vuosina 2008 ja 2009
- metsänomistajalle vapaaehtoista, omistusoikeus säilyy hänen niin halutessa
- täysi korvaus

- valtion budjettivarojen merkittävä lisääminen

- eriävät mielipiteet: luontojärjestöt (3) eivät sitoutuneet ohjelmaan ja vaativat valtion metsien suojelupinta-alan kasvattamista 50 000 hehtaarilla